

NORDISKA RÅDETS
SVENSKA DELEGATION

1974-12-05

Till riksdagen

**Nordiska rådets svenska delegations tilläggsberättelse om rådets
tjugoandra session, andra samlingen**

Nordiska rådet har såsom angivits i skrivelse den 24 april 1974 delat tjugoandra sessionen i två samlingar. Den första hölls i Stockholm den 16–20 februari 1974 och den andra i Ålborg den 7–8 november 1974. Nordiska rådets svenska delegation avlämnade medelst nämnda skrivelse berättelse om rådets tjugoandra session, första samlingen, och anmälde härvid att delegationen avsåg att efter andra samlingen avlämna ett tillägg till berättelsen.

Vid andra samlingen antogs 8 rekommendationer till Nordiska ministerrådet rörande samarbete på de juridiska, socialpolitiska, trafikala och ekonomiska områdena. Vidare godkändes yttranden över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet.

Delegationen får härmed överlämna ett tillägg till ovan nämnda berättelse jämte en bilaga innehållande texten till de antagna rekommendationerna och yttrandena.

Stockholm den 5 december 1974

För Nordiska rådets svenska delegation

JOHANNES ANTONSSON

Christer Jacobson

Tilläggsberättelse

från Nordiska rådets svenska delegation om rådets tjugoandra session, andra samlingen, i Ålborg den 7-8 november 1974

I. Organisation m. m.

Den svenska delegationen bestod vid sessionens andra samling av följande *regeringsrepresentanter*:

statsrådet och chefen för industridepartementet Rune Johansson,
statsrådet och chefen för socialdepartementet Sven Aspling,
statsrådet Carl Lidbom,
statsrådet och chefen för handelsdepartementet Kjell-Olof Feldt,
statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet Bertil Zachrisson,

och följande *valda medlemmar*:

herrar	Antonsson, Krönmark, Adamsson, Nilsson i Tvärålund, Mellqvist, Mundebo, Palm, Carlsson i Vikmanshyttan, Hammarberg, Hernelius, Knut Johansson i Stockholm, Per Olof Sundman,
fru	Skantz,
herr	Jansson,
fru	Kristensson,
herr	Hermansson,
fru	Håvik som ersättare för herr Arne Geijer i Stockholm samt
herr	Sellgren som ersättare för herr Helén

Härjämte var följande *suppleanter* närvarande under sessionen:

fru	Lundblad,
herrar	Häll, Nordstrandh, Larfors samt Werner i Tyresö

Den 7 november ersatte herr Nordstrandh herr Krönmark under första delen av dagen.

Den 8 november ersattes herr Hermansson av herr Werner i Tyresö.

Delegationen biträdades av sin sekreterare, kanslichef Christer Jacobson, sakkunniga och övrig personal.

Vid rådets tjugoandra session, första samlingen, i Stockholm den 16–20 februari 1974 hade till rådets president valts riksdagsman Johannes Antonsson, Sverige, samt till vice presidenter fhv. statsminister Anker Jørgensen, Danmark, talman V. J. Sukselainen, Finland, altingsmand Matthias Á. Mathiesen, Island, och stortingsrepresentant Odvar Nordli, Norge. Vid rådets tjugoandra session, andra samlingen, anmäldes att altingsmand Ragnhildur Helgadóttir inträtt som isländsk presidiemedlem efter Matthias Á. Mathiesen, numera finansminister.

Såsom anmälts i berättelsen till första samlingen fördelades rådets medlemmar på fem utskott: juridiska utskottet med 13 medlemmar, kulturutskottet med 17 medlemmar, socialpolitiska utskottet med 13 medlemmar, trafikutskottet med 13 medlemmar och ekonomiska utskottet med 22 medlemmar. De svenska medlemmarna fördelades på följande sätt:

Juridiska utskottet:

herrar Adamsson,
Hermansson,
Hernelius.

Kulturutskottet:

herrar Hammarberg,
Jansson,
Mundebo (vice förman),
Sundman.

Socialpolitiska utskottet:

herrar Knut Johansson i Stockholm,
Nilsson i Tvärålund,
fru Skantz.

Trafikutskottet:

herr Carlsson i Vikmanshyttan,
fru Kristensson,
herr Mellqvist.

Ekonomiska utskottet:

herrar Antonsson,
Arne Geijer i Stockholm,
Helén,
Krönmark,
Palm (förman).

II. Behandlade saker

På dagordningarna för tjugoandra sessionen, andra samlingen, (enligt terminologin benämnes ärendena saker) upptogs 16 medlemsförslag (A-saker), 1 regeringsförslag (B-sak), 7 berättelser från nordiska samarbetsorgan (C-saker) och 17 meddelanden från regeringarna rörande de av rådets rekommendationer som icke avskrivits som slutbehandlade (D-saker). Under sessionen företogs ändring av dagordningarna innebärande att 5 medlemsförslag (A-saker) från dagordningarna överfördes för behandling vid sessionen i Reykjavik 1975.

I rådet var dessutom anhängiga 28 A-saker, vilkas behandling i utskotten fortsätter.

Beträffande samtliga saker förelåg av respektive utskott före sessionen utarbetade och justerade betänkanden. Dessa saker kunde företas till omedelbar behandling i rådets plenum.

Vid andra samlingen framställdes och besvarades i rådets plenum sammanlagt 4 frågor (E-saker), av vilka 2 ställts i anslutning till D-saker.

Vid andra samlingen antogs 8 rekommendationer och 3 yttranden till Nordiska ministerrådet. Texten till dessa har fogats till berättelsen som bilaga. Då i det följande annat icke angives, har den rekommendation, varom är fråga, antagits enhälligt. Likaså har, då annat icke angivits, samtliga i omröstningen deltagande svenska medlemmar röstat för rekommendationen.

I det påföljande lämnas en redogörelse för de behandlade sakerna. Det fullständiga materialet finns tryckt i rådsförhandlingarna, innefattande bl. a. stenografiska referat av överläggningarna.

A. Saker förberedda av juridiska utskottet

1. Samefrågor

Utskottet har ägnat stor uppmärksamhet åt ett medlemsförslag om *sam-nordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden*. I medlemsförslaget, väckt av bland andra herrar Carlsson i Vikmanshyttan och Sellgren, hemställdes att rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena. Förslagsställarna fäste uppmärksamheten på miljö- och näringsproblemen i de samiska kärnområdena och diskuterade konsekvenserna av den moderna tekniska utvecklingen och ett mer intensivt utnyttjande av naturresurserna för de traditionella samiska näringarna.

Utskottet ansåg liksom förslagsställarna, att tiden nu var mogen för en utredning om sameminoritetens hela situation och framtid. Utskottet hade ytterligare styrkts i denna sin uppfattning efter en "höring" med representanter för samernas organisationer och offentliga sameorgan och myndigheter, som utskottet haft i augusti 1974 i Rovaniemi.

Utskottet hade behandlat medlemsförslaget med utgångspunkt från dels samarbete på lagstiftningsområdet, dels regionalpolitiskt samarbete med stöd för samernas näringar och dels vetenskaplig forskning om den samiska miljön. Utskottet ansåg beträffande lagstiftningssamarbetet att den långsiktiga målsättningen borde vara att för framtiden få omfattningen av samernas rätt juridiskt fastslagen med likartad innebörd i de nordiska länderna. Samtidigt framhöll utskottet att frågan om omfattningen av samernas rätt är föremål för rättslig prövning i Sverige. Utskottet ansåg sig därför inte kunna rekommendera lagstiftning i frågan. En rekommendation borde för närvarande endast omfatta en utredning om detaljbestämmelser angående utnyttjande av naturresurserna. Övriga åtgärder på nordiskt plan torde få invänta utgången av i Sverige pågående rättegångar. Beträffande det regionalpolitiska samarbetet åberopade utskottet ett förslag till rekommendation om en nordisk regionalpolitisk fond, vilket skulle framläggas av ekonomiska utskottet till Ålborgsessionen. Utskottet menade, att medel ur en sådan fond borde komma samernas näringar till del. Såvitt gällde den vetenskapliga forskningen underströk utskottet den betydelse det nordiska sameinstitutet har som initierande organ för forskningsprojekt. Utskottet framhöll att ministerrådet borde tillse att forskningsresurser ställdes till institutets förhållande och att forskningsprojekt om samernas problem inom kultur och undervisning gavs hög prioritet inom den nordiska kulturbudgeten.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 24) till Nordiska ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena bestående av 1) en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter 2) samordnade regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar samt 3) ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

2. Näringsrättsliga frågor

Utskottet hade haft till behandling två medlemsförslag om de *multinationella företagen*. I det ena förslaget, väckt av bland andra herrar Adamsson och Palm, hemställdes att rådet rekommenderar ministerrådet att kartlägga vilken roll de multinationella företagen spelar i de nordiska ländernas ekonomi och att framlägga förslag till gemensam lagstiftning om de multinationella företagen. I det andra förslaget hemställde bland andra herrar Hermansson och Werner i Tyresö att rådet rekommenderar ministerrådet att utarbeta en gemensam handlingsplan syftande till att begränsa och bryta de multinationella bolagens makt i Norden inbegripande a) aktiebolagslagstiftning, som förbjuder utländska kapitalintressens uppköp av inhemska företag b) skärpning av gällande skatteregler och deras tillämpning så att de mul-

tionella bolagen tvingas att betala skatt till de nordiska länderna c) särskilda lagregler som möjliggör full insyn i företagens verksamhet d) en plan för nationalisering av de multinationella bolagen och skapande av statsägda företag med ett avgörande inflytande för de anställda.

Behandlingen av medlemsförslagen i utskottet resulterade i att till utskottets betänkande fogats tre reservationer.

Utskottet ansåg att de multinationella företagens tillväxt medförde behov av insyn i företagens verksamhet i det enskilda landet och över landgränserna. Likaså borde det skapas säkerhet för att de multinationella företagens ekonomiska och politiska inflytande inte innebär en risk för att det enskilda landet fråntages parlamentariska och administrativa kontrollmöjligheter över landets ekonomi. Utskottet var uppmärksam på att utredningar pågår angående de multinationella företagens verksamhet inom många internationella organisationer. Utskottet ansåg dock trots det internationella utredningsarbetet en särskild nordisk utredning behövlig. Med hänsyn till de nära förbindelserna mellan de nordiska länderna och problemens likartade karaktär menade utskottet, att nordiska undersökningar snabbare än de undersökningar som pågår i större internationella sammanhang skulle kunna ge underlag för en egentlig värdering av de multinationella sällskapens ställning.

Utskottets flertal ansåg inte att ministerrådet redan nu borde rekommenderas framlägga lagförslag som siktar mot reglering i bestämd riktning av de multinationella företagens förhållanden. Undersökningens resultat borde vara kända innan ställning tas till vilken form för reaktion undersökningen borde ge. Utskottets flertal, däribland herr Hernelius, föreslog att rådet rekommenderar ministerrådet att genomföra en undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi och att ta ställning till om denna undersökning ger underlag för en gemensam nordisk lagstiftning och/eller andra åtgärder.

I reservation nr 1 (bl. a. herr Adamsson) hävdades att man redan nu borde sätta som mål att genomföra en om möjligt gemensam nordisk lagstiftning. I reservationen hemställdes, att rådet rekommenderar ministerrådet att genomföra en undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, bl. a. omfattande deras inverkan på den traditionella ekonomin och på den nationella sysselsättningssituationen samt deras förhållande till de nationella försörjnings- och beskattningsreglerna, fackföreningsrörelsens arbetsmöjligheter och utformningen av löneavtal och företagsdemokrati, samt vidare framlägga förslag till gemensam nordisk lagstiftning om de förhållanden beträffande multinationella företag som undersökningen omfattar.

I reservation nr 2 föreslog herr Hermansson att rådet rekommenderar ministerrådet att utarbeta en gemensam handlingsplan syftande till att begränsa och bryta de multinationella bolagens makt i Norden, inbegripande a) en aktiebolagslagstiftning, som förbjuder utländska kapitalintressens uppköp

av inhemska företag, b) skärpning av gällande skatteregler som tillämpas så, att de multinationella bolagen tvingas att betala skatt i de nordiska länderna, c) särskilda lagregler som möjliggör full insyn i de multinationella företagens verksamhet, d) en plan för nationalisering av de multinationella företagen och skapande av statsägda företag med avgörande inflytande för de anställda, varvid förutsätts att ministerrådet tar initiativ till de utredningar som bedöms som nödvändiga för att genomföra denna handlingsplan.

I reservation nr 3 föreslogs att rådet icke skulle företaga sig något med anledning av de två medlemsförslagen.

Medlemsförslagen gav upphov till en omfattande debatt i plenum. I denna deltog från svensk sida herr Hernelius som talesman för utskottets majoritet och herr Hermansson som talesman för reservation nr 2. Herr Hernelius uppehöll sig vid de olika utredningar rörande de multinationella företagen som pågår inom olika internationella organisationer, bl. a. inom ILO, UNTAD, ECOSOC, EG och OECD. Utskottets flertal menade att en nordisk undersökning kunde bli ett komplement till de internationella undersökningarna. Herr Hernelius underströk att först när undersökningen är genomförd och resultaten därav är kända, ställning kan tas till vilken form av åtgärder som kan bli aktuella. Herr Hermansson ansåg, att en utredning om de multinationella bolagen borde komma till stånd liksom även en lagstiftning i enlighet med vad som föreslagits i reservation nr 1. Det avgörande var dock enligt de socialistiska vänsterpartiernas uppfattning hur denna lagstiftning utformades. Lagstiftning och andra åtgärder måste riktas direkt mot de multinationella företagens maktställning och syfta till att underlätta nationalisering av deras egendom, framhöll herr Hermansson.

Utskottets förslag till rekommendation antogs med 35 röster mot 34 för reservationsförslaget nr 1. En medlem avstod från att rösta. Därefter antogs en rekommendation (nr 25) i överensstämmelse med utskottets förslag, dvs. att rådet rekommenderar ministerrådet att genomföra en undersökning om de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi och att ta ställning till om denna undersökning ger underlag för en gemensam nordisk lagstiftning och/eller andra åtgärder. Rekommendationen antogs med 68 röster mot 1.

Av meddelande om rekommendation nr 30/1971 angående *löneskydd vid konkurs* framgick att en lag om statsgaranti för lönekrav vid konkurs nu antagits i Norge. Utskottet konstaterade att i alla nordiska länder genomförts ett system för löneskydd, som uppfyller rekommendationens syfte.

På utskottets förslag beslöt rådet att anse rekommendationen för sin del slutbehandlad.

3. Rösträttsfrågor

En fråga som rådet tillmätt stor betydelse gäller *nordisk kommunal rösträtt och valbarhet*. Rådet hade därför begärt tilläggsmeddelande om den aktuella

rekommendationen, nr 30/1973. Utskottet noterade av meddelandet att en gemensam nordisk arbetsgrupp för behandling av frågan nu tillsatts och att denna arbetsgrupp arbetar parallellt med en i Sverige tillsatt parlamentarisk kommitté som behandlar frågan om kommunal rösträtt och valbarhet för invandrare i Sverige oavsett nationalitet. Utskottet konstaterade också att de båda kommittéerna hade gemensamt sekretariat och att de strävade efter att avsluta sitt arbete före rådets session i Reykjavik i februari 1975. Inrikesminister Tuominen framhöll för plenarförsamlingen att Finland för sin del var berett att vidtaga erforderliga åtgärder för att medborgare i annat nordiskt land som bor i Finland skulle kunna medverka i kommunalvalen i Finland hösten 1976.

4. Övrigt

Utskottet noterade av meddelande om rekommendation nr 21/1972 angående *nordiskt deltagande i internationella naturvårdsunionen och World Wildlife Fund* att, sedan nu även Norge blivit medlem av den internationella naturvårdsunionen, rekommendationens syfte hade uppnåtts. På utskottets förslag beslöt rådet anse rekommendationen för sin del slutbehandlad.

B. Saker förberedda av kulturutskottet

Såsom nämnts i avsnitt II här ovan uppsköts vissa ärenden till rådets tjugotredje session, däribland för kulturutskottets del medlemsförslag om *inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)* och medlemsförslag angående *inrättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning*.

1. Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet

Till kulturutskottet hade hänvisats *Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet*, vad avsåg kapitel III: Kulturellt samarbete. Utskottet hade till 22:a sessionens första samling avgivit ett betänkande över detta kapitel. Därefter hade utskottet fortsatt behandlingen av berättelsen och avgivit ett betänkande nr 2 till andra samlingen, vari utskottet inskränkt sig till att ta upp vissa frågor av mera allmän betydelse, då det gäller samarbetet under kulturavtalet. Utskottet uppehöll sig här vid behovet av fortlöpande information om det arbete som bedrivs inom regeringsorganen för att utskottet på ett effektivt sätt skall kunna fullgöra de uppgifter, särskilt vid behandlingen av de årliga nordiska kulturbudgetarna och vid fastställande av handlingsprogram för kultursamarbetet, som utskottet på Nordiska rådets vägnar handhar inom det samarbete som bedrivs med stöd av det nordiska kulturavtalet. Utskottet anförde vidare att inom Nordiska rådet samarbetade de nordiska ländernas parlament och regeringar om frågor av gemensamt intresse samt att för kultursektorns del förelåg kulturavtalets

uttryckliga stadgande, att samarbetet under avtalet skulle ske under medverkan av Nordiska rådet, varför det borde anses som självklart att parlamentarikerna i Nordiska rådet erhöill tillgång till samtliga de dokument som var behövliga som underlag för arbetet.

I betänkandet framförde kulturutskottet önskemålet om en väsentlig ökning av årsanslaget till Nordiska kulturfonden. Vid rådets 21:a sessions första samling antog rådet på förslag av kulturutskottet ett yttrande till förmån för en betydande ökning av de medel som årligen disponeras för utdelning av Nordiska kulturfonden. I 1975 års budgetförslag för det nordiska kultursamarbetet hade anslaget för Nordiska kulturfonden höjts från 5 till 5,5 miljoner danska kronor. Kulturutskottet uttalade sin tillfredsställelse över denna höjning av anslaget men ansåg att den borde följas av en ytterligare höjning i kulturbudgeten för 1976. Som motiv för denna höjning angav utskottet den allmänna stegringen av kostnadsnivån och att antalet ansökningar till fonden under senare år vuxit mycket kraftigt. Därjämte framhöll utskottet den principiella betydelse som borde fästas vid kulturfondens verksamhet.

På förslag av kulturutskottet antog rådet följande yttrande (nr 7) över berörda delar av ministerrådets berättelse:

"1. Nordiska rådet anser, att frågan om automatisk delgivning till rådets kulturutskott av vissa typer av dokument, som framställs inom regeringsorganen under kulturavtalet, med det snaraste bör lösas.

2. Nordiska rådet uttalar sig till förmån för en betydande höjning av det belopp, som i den årliga nordiska kulturbudgeten anslås för Nordiska kulturfonden."

Yttrandet godkändes med 60 röster. En medlem avstod från att rösta. Vidare biföll rådet utskottets förslag att lägga den del av berättelsen som omfattades av utskottets yttrande till handlingarna.

2. Utbildningssamarbete

Med hänvisning till Nordiska rådets tidigare behandling av frågan om samnordisk utbildning av navigationsskollärare (rek. 18/1964) och till pågående utredningar på sjömansutbildningens område i Norge och Sverige hade fråga ställts till ministerrådet om vilka åtgärder som vidtagits för att åstadkomma nordisk samverkan vad gäller utbildning av navigationslärare och hur de nordiska ländernas navigationsutbildning överensstämmer med varandra.

Av svaret på frågan framgick att det fortfarande fanns olikheter mellan de nordiska länderna både vad gällde navigationsutbildningen och utbildningen av navigationslärare. Vidare framkom att speciella åtgärder icke vidtagits i syfte att få till stånd en samordning eller harmonisering på detta område. Detta betydde emellertid inte att det saknades kontakt och samarbete mellan de nordiska länderna på området i fråga. Som praktiskt resultat

av denna kontakt nämndes att man enats om att informera varandra om nationella vidareutbildningskurser för bl. a. navigationslärare vilka kunde vara av intresse också för lärare i grannländerna. Vidare anfördes att, även om det hittills inte hade funnits behov av samverkan utöver den kontakt som redan i dag ägde rum, det inte kunde uteslutas att situationen i framtiden kunde bli en annan och att frågan då kommer att tas upp till ny värdering i ministerrådet.

Fråga hade även ställts till ministerrådet om *gemensam nordisk utbildning i oljeteknologi* mot bakgrund av att det nordiska rektorsmötet för de tekniska högskolorna rest frågan om en gemensam nordisk utbildning av civilingenjörer inom petroleumfacket.

Med tanke på de knappa resurserna och det starka norska intresse som är knutet till oljeverksamheten hade rektorsmötet förordat att det inte borde ske en utbyggnad av detta speciella fackområde vid andra högskolor i Norden än Norges tekniska högskola. Av svaret framgick att man från norsk sida var villig att bygga ut den oljeteknologiska utbildningen vid Norges tekniska högskola så att den också kunde täcka utbildningsbehovet i de övriga nordiska länderna. Vidare anfördes att förslaget om en gemensam nordisk utbildning i oljeteknologi förelagts berörda myndigheter i Danmark, Finland och Sverige för yttrande. Av remissyttrandena hade framgått att behovet av en dylik utbildning i dessa länder var mycket begränsat. Slutligt avgörande måste anstå till dess behovet av en dylik utbildning i de enskilda länderna klargjorts.

Till kulturutskottet hade hänvisats berättelse från *Nordiska sommaruniversitetet*. Frågan om Nordiska sommaruniversitetets anslag på den nordiska kulturbudgeten hade aktualiserats vid 22:a sessionens första samling. Bakgrunden här till var dels att Nordiska sommaruniversitetet i 1974 års kulturbudget fått lägre anslag än tidigare år, dels att ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete hösten 1973 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att som underlag för framtida beslut om sommaruniversitetets ställning söka belysa inriktningen, kvaliteten och effekterna av sommaruniversitetets verksamhet. Arbetsgruppen hade under 1974 avlämnat sitt betänkande. I utskottets betänkande över berättelsen anfördes att utskottet hade för avsikt att vid sitt möte efter 22:a sessionens andra samling ta upp frågan om sommaruniversitetet till närmare behandling.

I sitt betänkande över meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående *effektiviserad trafikfostran* uttryckte kulturutskottet sin tillfredsställelse över att frågan nu blivit föremål för särskild prioritering inom det pågående harmoniseringsarbetet beträffande de nordiska läroplanerna. Utskottet ansåg emellertid att frågan om effektiviserad trafikfostran skulle få en snabbare lösning om arbetet ställdes under ledning av en särskild nordisk arbetsgrupp.

3. Forskningssamarbete

Utskottet framförde i sitt betänkande över berättelsen om *Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning* att kommitténs budget, som finansieras över kulturbudgeten, inte ger utrymme för forskning i kommitténs egen regi. Vidare framhölls att i förslaget till 1975 års kulturbudget anslaget till samarbetskommittén dimensionerats så, att den av kommittén föreslagna forskningsverksamheten inte kan inledas. Kulturutskottet önskade därför understryka, att den arktiska medicinska forskningen var ett område som var värt särskilda satsningar på nordiskt plan med hänsyn till att de nordiska länderna på detta forskningsområde besitter unika möjligheter att göra en värdefull insats inom den medicinska forskningen.

I sitt betänkande över meddelande om rekommendation nr 14/1962 angående *nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation* uttryckte utskottet sin glädje över att det år 1965 inledda utredningsarbetet nu slutförts och lett till ett positivt förslag om inrättande av en samnordisk institution med uppgift att bedriva och på olika sätt främja forskning rörande jordbrukskooperation. På utskottets förslag beslöt rådet anse rekommendationen för sin del slutbehandlad.

Av meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående *universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning* konstaterade utskottet att syftet hade uppnåtts såvitt gällde universitetskurser i folklivsforskning. Däremot hade kursverksamheten för arkeologistuderande ännu inte kommit i gång. Frågan om eventuellt anordnande av kurser i arkeologi skulle emellertid komma att ingå som ett led i de allmänna övervägandena rörande vidareutbildning inom kulturavtalets organ. På förslag av utskottet beslöt rådet anse rekommendationen slutbehandlad för sin del.

Av meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående *samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur* framgick att det på forskar- och institutionsnivå förekom ett nära nordiskt samarbete, som även omfattade information om tillgänglig vetenskaplig specialapparatur på olika forskningsområden. Med hänsyn till den registrering som pågick nationellt och det samarbete som redan etablerats hade ministerrådet inte funnit anledning att för sin del vidta åtgärder med anledning av rekommendationen. På utskottets förslag beslöt rådet anse rekommendationen för sin del slutbehandlad.

4. Allmänskulturellt samarbete

Till kulturutskottet hade hänvisats berättelse från *Nordiska kontaktorganet för radio och TV-frågor*. Av berättelsen framgick att ministerrådet, i avvaktan på att den pågående TV-utredningen skulle avslutas, inte hade tagit ställning till hur kontaktorganets uppgifter i framtiden skulle tillvaratas. I sitt betänkande över berättelsen underströk utskottet betydelsen av att denna fråga

får sin lösning mot bakgrund av den stora betydelse som utskottet tillmäter det nordiska samarbetet på radions och televisionens område.

Av meddelandet om rekommendation nr 32/1970 angående *Nordiskt litteraturllexikon* framgick att ministerrådet inte hade för avsikt att inom den närmaste framtiden förverkliga rekommendationens syfte. Utskottet underströk betydelsen av utgivandet av ett dylikt lexikon och ansåg att *Nordiskt litteraturllexikon* borde upptas bland de projekt som inom en inte alltför avlägsen framtid borde förverkligas av ministerrådet.

Av meddelande om rekommendation nr 33/1971 angående *stipendier för medarbetare vid massmedia* framgick att ministerrådet inte vidtagit några åtgärder med anledning av rekommendationen. Då ett visst utbyte av journalister i enlighet med rekommendationens syfte redan förekom emellan de nordiska länderna och då utskottet bedömde möjligheterna att för närvarande uppnå ett fullt genomförande av rekommendationen som små, fann utskottet ytterligare åtgärder ej påkallade. På utskottets förslag beslöt rådet anse rekommendationen slutbehandlad för sin del.

C. Saker förberedda av socialpolitiska utskottet

Såsom nämnts i avsnitt II här ovan uppsköts vissa saker till rådets 23:e session, däribland för socialpolitiska utskottets del medlemsförslagen angående *inrättande av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning*, angående *förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken* och angående *samnordisk insats för förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön*.

1. *Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet*

Till socialpolitiska utskottet hade hänvisats *Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet* vad avsåg avsnittet om miljövårds- och arbetsmiljöfrågor, sociala frågor, hälsofrågor och arbetsmarknadsfrågor. Utskottet hade vid 22:a sessionens första samling yttrat sig över avsnitten om miljövårds- och arbetsmiljöfrågor. Utskottet hade nu att yttra sig över återstående frågor. En redovisning av utskottets synpunkter på de olika avsnitten återfinns nedan under rubrikerna hälso- och sjukvårdsfrågor, sociala frågor, miljöfrågor samt arbetsmarknadsfrågor.

På förslag av utskottet godkände rådet följande yttrande (nr 8): "Förslaget till revision av 1955 års nordiska trygghetskonvention bör föreläggas Nordiska rådet för yttrande. Kontakterna mellan socialpolitiska utskottet och av utskottets arbete berörda ministrar bör vidareutvecklas.

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör hålla gemensamma överläggningar med arbetsmarknadens parter. Erfarenheterna av avtalet av den 11 april 1973 rörande kanaliseringen av den finsk-svenska arbetskraften via arbetsförmedling bör delges Nordiska rådet. Rådet ställer sig positivt till att ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmarknadspolitikens område är

under utarbetande. Nordiska rådet önskar överläggningar med ministerrådet om dessa frågor vid en så tidig tidpunkt som möjligt. Möjligheterna att etablera en gemensam nordisk arbetsmarknad för veterinärer bör skyndsamt bli föremål för förnyad prövning."

Vidare biföll rådet utskottets förslag att lägga de delar av berättelsen som omfattades av utskottets yttrande till handlingarna.

2. Miljöfrågor

I sitt *betänkande över ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet* konstaterade utskottet med tillfredsställelse att Östersjöns sju strandstater den 22 mars 1974 ingått ett avtal för skydd av Östersjöns marina miljö samt att en överenskommelse ingåtts mellan Danmark och Sverige den 5 april 1974 för att skydda Öresund mot föroreningar.

Utskottet hade också behandlat ett förslag väckt av Nordiska ministerrådet om *skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse*. En arbetsgrupp tillsatt av naturvårdsverken i Norden hade framlagt en rapport med en förteckning över de områden, som enligt arbetsgruppens mening tillhörde de mest skyddsvärda landskapsområdena i Norden. Arbetsgruppen föreslog att 10–12 områden i vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige skulle förklaras skyddade. Ministerrådet hemställde om rådets yttrande över den av arbetsgruppen framlagda rapporten.

Utskottet, som förutsatte att den framlagda rapporten var att betrakta som underlag för en preliminär diskussion, ansåg att det inledda arbetet borde fortsättas. Innan ett slutligt förslag presenterades borde ytterligare remissmaterial inhämtas, varvid de nationella remissinstanserna borde uppmanas att granska också det urval av skyddsobjekt vilket vidtagits i de nordiska grannländerna. Näringsintressen på lokal och regional nivå, t. ex. gruvdrift, utbyggnad av vattenkraft och lantbruk, borde relateras till de föreliggande naturskyddsintressena. En indelning av Norden i homogena naturgeografiska zoner borde ligga till grund för det fortsatta arbetet. Utskottet underströk också, att ett så omfattande förslag till skydd av naturtyper och biotoper i de nordiska länderna som detta borde på ett tidigt stadium föras ut till diskussion i breda medborgargrupper.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 28) till ministerrådet att fortsätta arbetet med utarbetande av förslag till skydd av naturgrupper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse utifrån en indelning av Norden i homogena naturgeografiska zoner och med särskilt beaktande av på lokal och regional nivå förekommande intressen.

I ett medlemsförslag, väckt av bland andra herrar Carlsson i Vikmanshyttan, Hernelius, Mundebo och Sundman, hemställdes att rådet måtte rekommendera ministerrådet att utreda frågan om att *inrätta ett nordiskt miljövårdsinstitut på Åland* för koordinering av miljövårdssamarbetet inom Östersjöregionen samt vidtaga av utredningen föranledda åtgärder. Utskottet

ansåg sig inte kunna tillstyrka förslagsställarnas önskemål om en utredning om inrättande av ett allomfattande nordiskt miljövårdsinstitut. Ett forskningssamarbete rörande Östersjöns förorening, vilket enbart omfattade de nordiska länderna, ansågs inte kunna angripa den totala miljövärdsproblematiken i Östersjön. Utskottet ansåg däremot att det fanns behov av ett nordiskt institut för de speciella problem som sammanhänger med skärgårdens miljö. Flera skäl talade för att ett nordiskt institut för skärgårdsforskning torde kunna lokaliseras till Åland. Härvid pekades bl. a. på att behov förelåg av ett s. k. nollområde, dvs. ett område som är så litet förorenat som möjligt. Vidare pekades på att det inom landskapet Åland redan fanns ett flertal institutioner för forskning på miljövärdsområdet samt på att den Åländska skärgården till sin natur är både representativ och mångskiftande.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 27) till ministerrådet att utreda frågan om inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland.

3. *Hälsa- och sjukvårdsfrågor*

Av meddelandet om rekommendation nr 19/1967 angående *högre utbildning av sjuksköterskor* framgick att en med anledning av rekommendationen tillsatt arbetsgrupp avgivit sin rapport 1973. Ett medlemsförslag hade därför väckts med hemställan till ministerrådet att på grundval av de i rapporten framlagda förslagen verka för en samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor. På utskottets förslag beslöt rådet anse rekommendationen för sin del slutbehandlad.

Utskottet konstaterade med anledning av meddelande om rekommendation nr 25/1972 angående *märkning av brand- och hälsofarliga ämnen*, att arbetet med att utföra gemensamma märkningsbestämmelser påbörjats och att genomförandet av intentionerna i rekommendationen torde komma att ske etappvis. Utskottet fann det därför ej för närvarande påkallat för rådet att fortsättningsvis följa rekommendationen. På utskottets förslag ansåg rådet rekommendationen för sin del slutbehandlad.

I sitt betänkande över ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet berörde utskottet rekommendationen nr 8/1974 angående *nordisk rusmedelsforskning*. Härvid framhöll utskottet att den kompromisslösning, som ministerrådet stannat för, med en evalueringsgrupp med uppgift att studera de organisatoriska och innehållsmässiga erfarenheterna av den verksamhet som bedrivs inom såväl den redan befintliga Nordiska nämnden för alkoholforskning som ett planerat drogforskningsorgan, syntes relativt väl tillgodose rådets önskemål på rusmedels- och narkotikaforskningens område.

4. Sociala frågor

I anslutning till meddelandet om rekommendation nr 5/1973 angående *fortbildning av lärare vid socialhögskolor* uttalade utskottet att det var angeläget att en samnordisk vidareutbildning för socialhögskolelärare nu kom till stånd i enlighet med det förslag som framlagts under sommaren 1974 sedan frågan i mer än 10 års tid varit föremål för övervägande. Förslaget avsåg en försöksverksamhet omfattande 3 kurser, pedagogiskt utvecklingsarbete, socialt arbete samt samhällsplanering. Utskottet noterade att det fanns ett klart behov av en fortbildning för denna lärarkategori. Utskottet var positivt till att den föreslagna utbildningen anordnades som en tvåårig försöksverksamhet med efterföljande utvärdering, som också torde vara av intresse vid bedömningen av behovet av pedagogisk vidareutbildning för andra kategorier av lärare vid högre undervisningsanstalter. Utskottet förutsatte att den aktuella fortbildningen kunde påbörjas senast hösten 1975.

I anslutning till meddelande om rekommendation nr 10/1969 om *skeppsmedicinsk forskning* hade en fråga ställts av fru Skantz till ministerrådet om vilka slutsatser de nordiska regeringarna dragit beträffande förslaget om en gemensam skeppsmedicinsk forskning i Norden och om ett konkret förslag i ämnet kunde förväntas och i så fall när. Av svaret framgick att Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning övervägde att tillsätta en kommitté med uppgift att definiera själva arbetsområdet. Fru Skantz framhöll att utskottet utgått från att nu i november 1974 kunna få ett positivt och mera konkret svar om vilka åtgärder man avsåg att vidtaga beträffande denna nu fem år gamla rekommendation. Fru Skantz hoppades att vid sessionen i Reykjavik 1975 kunna konstatera att frågan om gemensam skeppsmedicinsk forskning lösts på ett tillfredsställande sätt.

I sitt betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet framhöll utskottet att det fann det angeläget med den pågående revisionen av 1955 års *nordiska konvention om social trygghet*.

Då konventionen utgör en av de viktigaste nordiska överenskommelserna, ansåg utskottet det värdefullt om Nordiska rådet bereddes tillfälle att yttra sig över de föreslagna förändringarna i trygghetskonventionen. Utskottet, som i olika sammanhang framhållit som väsentligt att medborgarna i de nordiska länderna ges en utförlig och lättfattlig information om innehållet i de viktigaste nordiska överenskommelserna på det arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska fältet, underströk att innebörden i den reviderade nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen borde föras ut till breda medborgargrupper.

5. Arbetsmarknadsfrågor

Utskottet framhöll i sitt betänkande över ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet beträffande de *finsk-svenska arbetskraftsförflytning-*

arna, att det vore värdefullt för utskottet att få del av de erfarenheter som vunnits av det avtal som i april 1973 ingåtts om kanalisering av de finsk-svenska arbetskraftsförflyttningarna via arbetsförmedlingen. Vidare uttalade utskottet önskemål om att få ta del av det *nordiska handlingsprogram på arbetsmarknadsområdet*, som är under utarbetande inom ministerrådet. Utskottet uppehöll sig även vid *kontakterna mellan rådet och de nordiska arbetsmarknadsorganisationerna* och framhöll härvid att övervägande skäl talar för att rådet och ministerrådet bör hålla gemensamma överläggningar med arbetsmarknadens parter.

D. Saker förberedda av trafikutskottet

1. *Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet*

Till trafikutskottet hade hänvisats *Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet* i de delar som avser trafikfrågor, dvs. kapitel IX. Utskottet avgav betänkande till sessionens första samling om kapitel IX del 1 (transport och kommunikationer) och behandlade vid andra samlingen kapitel IX del 2 (turistfrågor).

Trafikutskottet konstaterade i sitt betänkande att den ökande turismen aktualiserat en rad problemställningar inom Norden och att här förelåg ett av de stora samarbetsområdena. Vidare hänvisade utskottet till ett vilande medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden. Behandlingen av förslaget hade lett till rekommendation nr 23/1973 om stöd för upprättande av ett permanent sekretariat för den Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK). Trafikutskottet hade ännu ej slutbehandlat medlemsförslaget utan avsåg att göra det efter den konferens om turismen som Nordiska rådet kommer att anordna under år 1975. Utskottet erinrade även om andra aktuella medlemsförslag som direkt berör turismen, nämligen ett om liberalare regler för charterflyg och ett om åtgärder för att stimulera ungdomsresor. Flera av rådets tidigare rekommendationer inom trafikområdet, t. ex. de som berörde mellanriksvägar och flygförbindelser, var av betydelse för turismens utveckling, och utskottet följde därför arbetet med dem med hänsyn till turismens intressen.

I betänkandet omnämns även den kommitté av ämbetsmän med uppdrag att utreda frågor om nordiskt turistsamarbete, som ministerrådet tillsatt 1973 och som nyligen avlämnat sin rapport. Utskottet avsåg att återkomma till innehållet i denna utredning vid en senare tidpunkt.

Utskottets talesman herr Mellqvist uttalade i plenum sin tillfredsställelse över att utredningen genomförts och upptagit ett stort antal förslag. Den skulle bli en nyttig grundval för rådets planerade konferens om turism. Herr Mellqvist ville i utskottets betänkande särskilt understryka de sociala aspekterna och anförde härvid att turismen borde i större utsträckning bli tillgänglig för bredare befolkningsgrupper. Turistpolitiken måste utnyttjas

som ett av samhällets instrument för att främja välfärd och minska de sociala skillnaderna.

Finlands trafikminister, som talade för ministerrådet, påpekade att den tidigare snabba tillväxten i den internationella turismen stagnerat och på sina håll även förbytts i en nedgång. Orsaken var den nya energisituationen med påföljande stegringar i biljett- och andra priser. Detta hade emellertid i Norden lett till ett ökat intresse för resor i eget land och i grannländerna. Vidare berörde trafikministern frågan om allemansrätten, som för närvarande behandlas i juridiska utskottet, och uttalade förhoppningen att man kunde komma överens om gemensamma nordiska målsättningar genom vilka allemansrätten kunde tryggas i vart och ett av de nordiska länderna. Allemansrätten borde erkännas som en i lagstiftningen tryggad grundrättighet för medborgarna. Eventuella inskränkningar i allemansrätten beträffande icke-nordbor borde ske på nordisk bas.

På förslag av trafikutskottet antog rådet följande yttrande med anledning av kapitalet om turism i ministerrådets berättelse för 1974 (nr 6):

”Nordiska rådet ansluter sig till den grundinställning som ministerrådet i C 1/1974 tillkännagav för det fortsatta nordiska turistsamarbetet. Det är särskilt viktigt att den internordiska turismen utvecklas så, att den kan erbjuda rekreationsmöjligheter för bredast möjliga grupper av ländernas befolkningar. Vid utbyggnad av turismen måste samtidigt hänsyn tas till den lokala befolkningens intressen samt regionalpolitiska och miljöpolitiska synpunkter.

Utskottet hemställer att Nordiska ministerrådet måtte med vederbörliga organ inom Nordiska rådet dryfta det vidare turistsamarbetet bland annat på grundval av den framlagda ämbetsmannautredningen om turismen. Särskilt bör de synpunkter uppmärksammas, som kommer att framläggas på den konferens om turismen som Nordiska rådet kommer att anordna under år 1975.”

Vidare biföll rådet utskottets förslag att lägga den del av berättelsen som omfattades av utskottets yttrande till handlingarna.

2. Flygfrågor

Utskottet hade sedan 1969 på flera möten behandlat ett medlemsförslag om *nordisk flygarbetslagslag*. I förslaget hemställdes att rådet måtte rekommendera regeringarna att genomföra en helt likartad lagstiftning om flygarbetsstider och att inrätta ett beslutande samnordiskt organ för lagstiftningens tillämpning.

Sedan förslaget i en första omgång remissbehandlats tillsattes 1966 en skandinavisk kommitté för att utreda den flygande personalens arbetsstider. Kommittén avlämnade sitt betänkande 1972 (SOU 1972:82). Kommittén, som bestod av femton ledamöter, föreslog med majoritet på endast åtta medlemmar att gemensam lagstiftning skulle utarbetas och en interskandinavisk flygarbetsstidsnämnd upprättas för att kontrollera efterlevnaden här-

av och bevilja eventuella dispenser från bestämmelserna. Kommitténs minoritet på sju medlemmar fann det ej nödvändigt att frågan reglerades genom lagstiftning utan menade att föreskrifter borde utfärdas i administrativ form. Minoriteten föreslog att man genom lag fastställde regler som bemyndigade luftfartsstyrelserna i respektive land att meddela föreskrifter om flygtjänstgöring och viloperioder samt bestämmelser om straff för överträdelser av dessa regler.

Utskottet fann i sitt betänkande att det rörde sig om mycket olika och svårdefinierbara bestämmelser angående flygpersonalens arbetstider, tjänstgöringsperioder m. m. Utskottet underströk betydelsen från flygsäkerhetssynpunkt av att regler utfärdades om personalens arbetstider och underströk särskilt att bestämmelser om arbetstid och andra faktorer med direkt betydelse för flygsäkerheten inte under några omständigheter fick bli föremål för förhandlingar mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Utskottet konstaterade att flertalet i den kommitté, som de skandinaviska luftfartsstyrelserna tillsatt, var minsta möjliga och att kommitténs betänkande därför knappast kunde uppfattas som helt representativt. Utskottet ansåg vidare att olika former av flygverksamhet medförde så olikartade psykiska och fysiska påfrestningar, att en generell utformad flygarbetstidslag ej torde vara ett lämpligt sätt att främja flygsäkerheten. Bestämmelser om flygarbetstiden måste utformas på ett smidigt sätt, som tog hänsyn till både det moderna flygets olika arbetsförhållanden och den snabba utvecklingen på området. Utskottet ville därför rekommendera bestämmelser i administrativ ordning och förutsatte att det i de nationella luftfartslagstiftningarna gavs möjlighet för utarbetande av föreskrifter om bl. a. flygarbetstiderna. Utskottet ansåg sålunda att det ej torde vara möjligt att genomföra en lagstiftning i enlighet med medlemsförslaget. Utskottet utgick från att nödvändig samordning av bestämmelserna skulle äga rum mellan de nordiska ländernas luftfartsmyndigheter.

På förslag av utskottet beslöt rådet att ej företa sig något med anledning av medlemsförslaget om nordisk flygarbetstidslag.

3. Trafiksäkerhetsfrågor

Till trafikutskottet hade hänvisats ett medlemsförslag, väckt av bland andra fru Nettelbrandt, om *obligatorisk användning av skyddshjälm*. Förslagsställarna hade hemställt om rekommendation till ministerrådet att vidta åtgärder för att användande av skyddshjälm skulle göras obligatoriskt vid körning med motorcykel och moped och därmed jämförliga fordon.

Förslagsställarna hänvisade till de svåra skador som motorcykel- och mopedförare ofta drabbades av i trafikolyckor och hemställde att redan pågående upplysningsarbete skulle fortsätta, men ansåg att man troligen endast genom påbud om användning av skyddshjälm skulle kunna åstadkomma den begränsning av olyckornas medicinska och sociala följder, som man efter-

strävade. Trafikutskottet hänvisade bl. a. till en nyligen utkommen utredning om skyddshjälmarna från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och ansåg att en gemensam nordisk lagstiftning på området var önskvärd. Utskottet noterade även en nyligen genomförd ändring i den finska trafiksäkerhetslagen med bemyndigande att införa förordning med påbud om användning av skyddshjälm vid körning med motorcykel och moped.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 26) till ministerrådet att snarast möjligt vidta åtgärder för att införa påbud om användning av skyddshjälm vid körning med motorcykel och moped. Rekommendationen antogs med 62 röster mot en.

Med anledning av meddelandet om rekommendation nr 35/1970 om *utbildning av förare av motorfordon* hade herr Mellqvist ställt en fråga till Norges regering om vilka initiativ regeringen avsåg att vidta för förverkligande av rekommendationen. Norges trafikminister svarade att arbetet med dessa frågor pågick på internationellt plan och att frågan om en mer enhetlig utformning av förarutbildningen och de krav som ställdes på förarna upptagits bland de uppgifter, som Nordiska trafiksäkerhetsrådet skulle behandla på kortare sikt. Herr Mellqvist uttalade förhoppningen att resultat skulle nås utan att man behövde avvakta de internationella organisationernas ställningstagande.

E. Saker förberedda av ekonomiska utskottet

I. Energifrågor

Till ekonomiska utskottet hade hänvisats tre medlemsförslag i energifrågor. I ett förslag om *nordiskt energisamarbete*, väckt av bl. a. herrarna Knut Johansson och Palm, hemställdes om en rekommendation till ministerrådet att lägga fram en utredning med värdering av möjliga former för ett nordiskt energi- och industrisamarbete, härunder en utredning om ett eventuellt samarbete vad gäller gemensamma inköp av oljeprodukter.

Herrarna Helén, Mundebo och Sellgren hade i ett medlemsförslag om ett *nordiskt institut för energifrågor* hemställt att rådet måtte rekommendera ministerrådet att framlägga förslag till Nordiska rådet om inrättande av ett fristående energiinstitut.

Det tredje medlemsförslaget, väckt av bl. a. herr Hermansson, utmynnade i en hemställan att Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att utarbeta en *gemensam strategi för de nordiska länderna på det energipolitiska området* inbegripande a) samarbete för långsiktig forskning rörande utveckling av nya energiformer och energisparande metoder i produktion och konsumtion; b) upprättande av statliga handels- och försörjningsorgan för energisamarbete och för import och export av olja, gas och andra energiråvaror; c) brytande av de internationella oljebolagens dominerande inflytande i nordiska länder genom nationalisering av deras raffinaderier och distributionssystem.

Ekonomiska utskottet har behandlat förslagen mot bakgrund av bl. a. generaldebatten i februari, ett omfattande remissmaterial och hörande av sakkunniga. Utskottet studerade nordiska energiproblem under en resa i Finland i augusti 1974. Utskottet framhöll i sitt betänkande, att det samarbete som redan pågår inom elektricitetsförsörjningen och atomkraftsektorn bör utvidgas till att omfatta hela energiområdet. Utskottet fann det naturligt att basera samarbetet på en pragmatisk metod, där målsättningen borde vara fördelar för alla de nordiska länderna.

Utskottsmajoritetens förslag kom att ligga närmast de ursprungliga formuleringarna i medlemsförslag A 424/e om nordiskt energisamarbete. Förslagsställarna hade emellertid dessutom anhängit om en utredning av frågan om gemensamt inköp av oljeprodukter. Denna frågeställning hade anknytning till de multinationella oljeföretagens roll i oljeförsörjningen. Utskottet påpekade att situationen är så olika i de nordiska länderna, att utskottet för närvarande ej fann det lämpligt att rekommendera gemensamma inköp.

Energifrågorna behandlades i en lång debatt i rådets plenum. Utskottets talesman hänvisade till den under vintern 1973/74 aktuella oljekrisen och hur denna hade avslöjat industrisamhällets sårbarhet för avbrott i energitillförseln och svagheter i det traditionella samarbetsmönstret mellan råvaruproducenter och konsumentländer. Energiproblemen ställde sig väsentligt olika för de olika nordiska länderna. Det perspektiv som öppnat sig för oljeutvinning utanför Norges kust ger Norge en särställning, som ger en grundval för ett samarbete mellan de nordiska länderna. Som region var Norden i en bättre situation vad beträffar energiförsörjningen än de flesta andra industriländer. De nordiska länderna hade en betydande tillgång på vattenkraft, och Sverige hade kommit förhållandevis långt i utvecklingen av kärnkraften. Norge skulle omkring 1980 komma att ha en produktion av olja och gas, som utgör tio gånger Norges nuvarande konsumtion av dessa produkter.

Utskottet hade pekat på det speciella ansvar som Norge skulle få för energiförsörjningen i Norden. De övriga nordiska länderna hade givit uttryck för intresse för leveranser av oljeprodukter från Norge. Ett samarbete på grundval av norsk olja och gas måste enligt norsk uppfattning knytas samman med ett bredare energipolitiskt och industriellt samarbete i Norden.

Utskottets ordförande herr Palm underströk utskottets uttalande om Norges stora energiresurser och ansåg det ligga nära till hands att resa frågan om dessa resurser kunde ge underlag för ett utvidgat samarbete om konkreta uppgifter på energisektorn i Norden sammanknutet med projekt inom järn- och stålproduktionen, framställning av oljeborrningsriggar och utrustning till borrhplattformar samt oljeraffinering, framställning av petrokemiska produkter etc. Utskottet förväntade sig alltså att energisamarbetet skulle leda till ett samarbete också på industriområdet.

Herr Sellgren yrkade bifall till förslaget om ett fristående nordiskt institut för energifrågor. Han framhöll behovet av ett organ, som stod fritt i för-

hållande till nationella myndigheter, företag och organisationer och kunde utföra prognoser, utredningar och framtidsstudier.

Ministerrådets representant hänvisade till att ämbetsmannakommittén för industri och energipolitik på grundval av Nordiska rådets rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse igångsatt en utredning för att belysa de nordiska ländernas energisituation. Ämbetsmannakommitténs rapport härom skulle föreligga vid årsskiftet, så att rådet och ministerrådet skulle få tillfälle att studera materialet inför sessionen i Reykjavik 1975. Allmänt framhölls behovet av ökad sparsamhet med energi och ett mer rationellt utnyttjande därav. Den aktuella debatten om kärnkraft berördes av ett par talare.

Med anledning av kommentarer från några talare avgav statsrådet Feldt en deklaration om Sveriges förhållande till det internationella energiprogrammet (IEP), som han ej ansåg stå i motsättning till ett nordiskt energipolitiskt samarbete.

Det var den svenska regeringens bestämda uppfattning att behovet av ett nordiskt energipolitiskt samarbete kvarstod oförändrat och att detta samarbete inte i något avseende stördes av andra internationella insatser som de nordiska länderna kunde komma att göra. Det var också den svenska regeringens avsikt att fortsätta driva konkreta samarbetsprojekt på energiområdet i Norden. Statsrådet Feldt fann att Norges stora olje- och gas-tillgångar utgjorde en väsentlig faktor i det nordiska energisamarbetet men att det vore helt orealistiskt att bygga Sveriges energipolitik enbart på ett sådant samarbete. Sverige stod inför stora och kostnadskrävande arbetsuppgifter för att spara energi och utveckla alternativa energikällor och därmed göra sig mindre beroende av importerad olja. Detta arbete var så krävande och så omfattande, att det i många fall bara kunde ske inom ett brett internationellt samarbete.

Vid en första votering förkastades rekommendationsförslaget i herr Heléns reservation med 68 röster mot 2. För förslaget röstade herrar Mundebo och Sellgren. Därefter ställdes utskottets förslag mot herr Hermanssons m. fl. reservation angående en gemensam nordisk strategi på det energipolitiska området i en omröstning varigenom rådet beslöt uppta utskottets förslag till slutlig votering. På förslag av utskottet beslöt rådet att anta en rekommendation (nr 21) till ministerrådet att lägga fram för rådets 23:e session 1975 en utredning med värdering av möjliga former för ett nordiskt energi- och industrisamarbete, härunder en utredning av den framtida försörjningssituationen för råolja och oljeprodukter i de nordiska länderna.

2. Regionalpolitiska frågor

Till ekonomiska utskottet hade hänvisats ett medlemsförslag väckt av bl. a. herr Antonsson om *en nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten* med hemställan att Nordiska rådet måtte rekommendera ministerrådet att un-

dersöka förutsättningarna för att upprätta en fond för regionalpolitiskt samarbete inom Nordkalottområdet.

Utskottet konstaterade att de många olösta samarbetsuppgifterna på det regionalpolitiska området inom Nordkalotten främst hade sin bakgrund i finansiella problem. Sålunda hade till exempel Nordkalott-kommittén hittills saknat medel att företa parallell behandling av frågor som krävde utredningar och omedelbara beslut i de nordiska länderna. Ökat ekonomiskt stöd hade rekommenderats också av de remissinstanser som ställt sig tveksamma till själva idén med en ny fond. Utskottet ansåg dock, när det uttalade sig för en regionalpolitisk fond, att man bör gå försiktigt fram och till en början koncentrera sig på närliggande samarbetsuppgifter i gränsområdena. Allt eftersom fonden fick större erfarenheter och resultaten förelåg från de utredningar som ministerrådet igångsatt i enlighet med handlingsprogrammet för regionalpolitik, kunde fondens ambitioner sättas högre.

Herr Antonsson påpekade såsom utskottets talesman i plenardebatten, att förslaget om en fond för Nordkalotten väckt stora förhoppningar på lokal nivå och hänvisade bl. a. till uttalanden från Nordkalottkonferensen i Kiruna den 16–18 augusti 1974.

Mot bakgrund av ekonomiska utskottets uttalanden torde enligt herr Antonsson fondens verksamhet i början få inriktas på mer avgränsade områden, som turismen och kommunikationerna. På sikt borde dock verksamheten framför allt inriktas på arbetsmarknadspolitik och på industrilokalisering. Fonden kunde inte ersätta de lokaliseringspolitiska insatserna i de tre länderna utan skulle komplettera dessa insatser. Särskilt lämpliga för en sådan fond vore projekt som kunde förväntas få effekt på båda sidor i en gränsregion. Fonden skulle också kunna stödja samarbetet på industrins område som innebär gemensamt utnyttjande av en naturresurs eller arbetskraftstillgång eller lämna stöd till sådan forskning som anknyter till specifika problem för Nordkalotten.

På förslag av utskottet antog rådet med 68 röster en rekommendation (nr 23) till ministerrådet att undersöka förutsättningarna för att upprätta en fond för regionalpolitiskt samarbete inom Nordkalottområdet. Herr I lammarberg avstod från att rösta.

2. Övriga frågor

Utskottet hade behandlat ett medlemsförslag om inrättande av *ett nordiskt institut för ytkemisk forskning*, väckt av herr Krönmark.

I medlemsförslaget redogjordes för verksamheten inom det s. k. ytkemiska institutet i Stockholm, som representerar Nordens största koncentration av kunskap inom det ytkemiska området. Ombildning av institutet till ett nordiskt institut för tvärvetenskaplig ytkemisk och kolloidforskning angavs av förslagsställarna medföra flera fördelar, framför allt ur utbildningssynpunkt men även vad gällde anskaffning av utrustning, som innebär betydande

investeringar, undvikande av dubbelarbete och lättare informationsutbyte mellan länderna.

Utskottet konstaterade i sitt betänkande att endast knappt hälften av remissinstanserna stödde förslaget om ett nordiskt ytkemiskt institut. Utskottet stödde tanken på ett optimalt utnyttjande av de nordiska ländernas samlade resurser på det ytkemiska området, men ansåg sig för närvarande ej kunna rekommendera på vilket sätt detta lämpligen borde ske. Som ett alternativ till nordiskt institut hade flera remissinstanser rekommenderat en undersökning av möjligheterna av en samordning av forskning och undervisning vid nu aktiva nordiska forskningsinstitut och läroanstalter. Utskottet ansåg att en sådan undersökning borde företagas, men att härvid också borde undersökas möjligheterna att etablera ett nordiskt institut för tvärvetenskaplig ytkemisk forskning.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 22) till ministerrådet att undersöka möjligheterna för ett samordnat utnyttjande av de resurser som i de nordiska länderna används för yt- och kolloidforskning.

Av meddelandet om rekommendation nr 28/1969 angående *samarbetskommitté för utvecklingsforskning* framgick att arbetet med kartläggningen av utvecklingsforskningen i de nordiska länderna förts vidare i en arbetsgrupp tillsatt av de nordiska biståndscheferna, som dragit upp riktlinjer för ett praktiskt samarbete beträffande utvecklingsforskning. Utskottet konstaterade att samarbetet på utvecklingsforskningens område kommit så långt att behovet av att etablera en särskild samarbetskommitté icke längre gjorde sig gällande med samma styrka som förut. På förslag av utskottet beslöt rådet anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

F. Övriga frågor

Två frågor som tillmättes stort intresse under Ålborgssessionen var dels en interimrapport från en av rådet tillsatt arbetsgrupp för *budget- och kontrollfrågor* dels en rapport från en av rådet och ministerrådet tillsatt arbetsgrupp angående *offentlighetsprincipens användning* vid nordiska samarbetsorgan.

Interimrapporten från arbetsgruppen för *budget- och kontrollfrågor* hade framlagts för plenarförsamlingen som underlag för en debatt som i sin tur skulle ge vägledning för arbetsgruppen i dess vidare arbete. Arbetsgruppens mandat var att genomgå och framlägga förslag om dels formerna för utövande av Nordiska rådets kontrollfunktioner, varvid också skulle övervägas syfte, förutsättningar och former för samarbetet mellan de under rådet och ministerrådet uppbyggda organen med sikte på ett öppet och nära samarbete, dels formerna för behandlingen på utskottsnivå av ministerrådets utkast till budget för nordiska samarbetsprojekt.

I interimrapporten ingår material om rådande budgetförhållanden inom samtliga organ och samarbetsområden som finansieras med nordiska medel.

De totala beräknade statsutgifterna för nordiskt samarbete i Danmark, Finland, Norge och Sverige torde uppgå till minst 90 miljoner svenska kronor per år. I inget fall överstiger kostnaderna för nordiskt samarbete 1 promille av respektive lands statsbudget. I interimrapporten påpekas att siffrorna får betraktas som mycket preliminära, då svårigheter förelegat att få fram de exakta uppgifterna. Beträffande formerna för ett särskilt budgetorgan för rådet har arbetsgruppen stannat för att föreslå ett budgetorgan bestående av 10 medlemmar med 2 från varje utskott, som samtidigt representerar de 5 delegationerna. Interimrapporten berör även frågan om proceduren för budgetöverläggningar liksom frågan om rådets kontrollfunktioner gentemot regeringarna, de olika regeringsorganen och nordiska ämbets- och tjänstemän.

Arbetsgruppens ordförande, förutvarande udenrigsminister K. B. Andersen, redovisade rapportens innehåll för plenarförsamlingen. Härvid anfördes att huvudproblemet för arbetsgruppen var att lösa hur Nordiska rådet undgår att den mycket värdefulla utvecklingen av samarbetet på regeringssidan försvagar det parlamentariska inflytandet. I sammanhanget nämndes att denna fråga aktualiserats för ett år sedan i danska folketingets udenrigs-udvalg, som anført att i Nordiska rådet fanns oro för en byråkratisering av det nordiska samarbetet med en försvagning av det parlamentariska och folkliga inflytandet som följd. Även norska folketingets udenrigs- og konstitutionskomité hade behandlat denna fråga och framfört att det var av väsentlig betydelse för stortinget att veta att Nordiska rådet har möjlighet att uttala sig om budgeterna.

I debatten uppehöll man sig särskilt vid rådets kontrollfunktioner. Herr Hernelius framhöll rådets funktioner att sakgranska användningen av beviljade medel och att utöva konstitutionell kontroll över ministerrådet. För en parlamentarisk kontroll krävdes att ministerrådets protokoll var tillgängliga och att parlamenten kunde granska inte bara beslut och enskilda ministrars deltagande i dessa utan också underlåtenheter i samband med ministerrådets handläggning av frågorna. En förbättring av denna kontroll kunde tänkas genom en vidgad tillämpning av offentlighetsprincipen eller en årlig dechargedebatt i rådet rörande ministerrådets verksamhet. Från finländsk sida framhölls att både i den finländska delegationen och i diskussion i Finlands riksdag enighet rådde om att rådet i framtiden borde vara det kontrollorgan som behandlar frågor, vilka gäller av de nationella parlamenten godkända nordiska anslag.

Rådet biföll presidiets förslag om bemyndigande för arbetsgruppen att fortsätta sitt arbete och framlägga sin slutrapport till rådets 23:e session.

Rapporten om "*Offentlighetsprinsippens anvendelse på nordiske samarbeidsorganer*" innehåller förslag till regler om handlingars offentlighet vid Nordiska rådets presidiesekretariat och i Nordiska ministerrådets sekretariat. Rapporten hade hänvisats av presidiet till juridiska utskottet och informationskommittén. Herr Adamsson, som var talesman för juridiska utskottet,

framhöll inför plenarförsamlingen att utskottet ansett frågan om offentlighetsprincipens tillämpning vara av sådan väsentlig betydelse för det nordiska samarbetet, att så omfattande underlag som möjligt skulle finnas för utskottets behandling av frågan. Därför hade inte juridiska utskottet ansett sig böra ta ställning till frågan utan att plenarförsamlingens synpunkter först inhämtats. På grundval av debatten i Ålborg skulle utskottet på nytt diskutera frågan för att framlägga slutligt betänkande vid sessionen i Reykjavik i februari 1975.

Herr Adamsson uttalade att en förutsättning för det nordiska samarbetets utveckling var att största möjliga information gavs om arbetet vid de nordiska institutionerna. Samma grundläggande principer om allmänna handlingars offentlighet som i dag utgör hörnstenen i de nordiska ländernas demokratiska uppbyggnad borde också användas vid nordiska institutioner.

Arbetsgruppen, som framlagt rapporten, hade stannat för att framlägga förslag på separata regelverk, ett för presidiesekretariatet och ett för ministerrådets sekretariat. Regelverken för de båda sekretariaten utgår från principen om handlingars offentlighet och överensstämmer med Helsingforsavtalets artikel 43, som stadgar att "i det nordiska samarbetet bör största möjliga offentlighet iakttagas". Från huvudregeln om offentlighet gäller där efter undantag. Juridiska utskottet ansåg att undantagsreglerna i mycket stor utsträckning begränsade eller gav möjlighet att begränsa allmänhetens insyn i det nordiska samarbetet. Särskilt gällde detta innehållet i undantagsreglerna för ministerrådet.

Såvitt gäller kommunikationerna mellan ministersidan och de parlamentariska organen hade presidiet uttalat "att de föreslagna reglerna om handlingars offentlighet vid de nordiska sekretariaten var avsedda att tillämpas inför allmänheten men inte i förbindelserna mellan sekretariaten. Kommunikationerna mellan sekretariaten skulle även fortsättningsvis styras av de i de nordiska huvudavtalen nedlagda principerna om formerna för samarbetet". Juridiska utskottet uttalade i detta sammanhang att grundprincipen i förhållandet mellan parlamentariker och regeringsrepresentanter respektive administrationer i det enskilda landet och på nordiskt plan borde vara största möjliga öppenhet. Informationskommittén framhöll för sin del att för det nordiska informationsarbetet var det särskilt betydelsefullt att informationskanalerna hölls öppna gentemot allmänheten.

I plenum framfördes ministerrådets synpunkter på offentlighetsfrågan av den isländske statsministern Geir Hallgrímsson, som anförde att frågan berörde dels rätten att få del av dokument hos nordiska samsamarbetsorgan, dels hur kommunikationerna mellan nordiska organ skulle utformas. Härvid framhölls att de speciella arbetsformer, som präglar ministerrådets arbete, nödvändiggör att protokoll från ministerrådets och dess ämbetsmannakommittéers möten måste undantagas från offentligheten för att det nordiska samsamarbetet skall kunna mynna ut i praktiska resultat.

Ministerrådet önskade få del av rådets synpunkter på vilket sätt kommunikationsutbytet mellan de nordiska sekretariaten lämpligast kunde ske.

I debatten, där kritik riktades mot arbetsgruppens förslag, underströks från rådsmedlemmars sida nödvändigheten av att största möjliga öppenhet skall gälla i det nordiska samarbetet. Bl. a. framhölls att juridiska utskottet kunde räkna med rådets stöd för att gå längre än vad arbetsgruppen föreslagit vad gäller offentlighetsreglerna. Herr Hernelius yttrade i detta sammanhang att arbetsgruppens förslag i princip innebar offentlighet, men att undantagen var så många att huvudregeln närmast blev utan betydelse. För att tillgodose allmänhetens intresse av information om det nordiska samarbetet och för att möjliggöra en konstitutionell kontroll av de enskilda ministrarnas agerande inom ministerrådet krävdes en större offentlighet. Herr Hernelius fann det tillfredsställande att ministerrådet för sin del var berett att redan nu korrigera vissa av arbetsgruppens slutsatser, liksom att ministerrådet inte skulle fatta beslut om offentlighetsprincipen förrän efter Reykjavik-sessionen, till vilken juridiska utskottet hade möjlighet att framlägga ett samlat dokument.

Rådet biföll presidiets förslag om bemyndigande för utskottet att fortsätta behandlingen av utredningen och avge slutligt betänkande till rådets 23:e session.

Rekommendationer och yttranden antagna vid Nordiska rådets 22:a session, andra samlingen

Rekommendationer

Koordinerande

Nr 21. Nordiskt energisamarbete

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsynings-situasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.

*Nordiska
ministerrådet*

Nr 22. Nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for en samordnet utnyttelse av de nordiske lands ressurser som anvendes til overflate- og kolloidforskning.

*Nordiska
ministerrådet*

Nr 23. Nordisk regionalpolitisk fond for Nordkalotten

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen Nordkalottområdet.

*Nordiska
ministerrådet*

Nr 24. Samnordisk insats for skydd av miljön i samernas kärnområden

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbete ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

*Nordiska
ministerrådet*

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter,

2. samordnade regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt

3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

Nr 25. Undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at

*Nordiska
ministerrådet*

vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

Nr 26. Påbud om bruk av skyddshjelm

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd snarest mulig å treffe foranstaltninger for å innføre påbud om bruk av styrthjelm ved kjøring med motorsykler og mopeder.

*Nordiska
ministerrådet*

Nr 27. Inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland.

*Nordiska
ministerrådet*

Nr 28. Skydd av naturtyp och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta arbetet med utarbetande av förslag till skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse utifrån en indelning av Norden i homogena naturgeografiska zoner och med särskilt beaktande av på lokal och regional nivå förekommande intressen.

*Nordiska
ministerrådet*

Yttranden över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbeidet

Nr 6.

Nordisk Råd vil slutte opp om den grunnholdning som Ministerrådet i C 1/1974 tilkjennevir for det fortsatte nordiske turistsamarbeidet. Det er særlig viktig at den internordiske turismen blir utviklet som et rekreasjonstilbud til bredest mulig lag av landenes befolkninger. Ved utbyggingstiltak innen turisme må man samtidig ta hensyn til lokalbefolkningens interesser samt regional- og miljøpolitiske synspunkter.

Man vil henstille til Nordisk Ministerråd å drøfte med Nordisk Råds kompetente organer det videre turistsamarbeid blant annet på grunnlag av den framlagte embetsmannsutredning om turisme. Særlig bør iakttas de synspunkter som vil bli framført på den konferanse om turisme som Nordisk Råd vil arrangere i 1975. (*Trafikutskottet*)

Nr 7.

1. Nordiska rådet anser, att frågan om automatisk delgivning till rådets kulturutskott av vissa typer av dokument, som framställs inom regeringsorganen under kulturavtalet, med det snaraste bör lösas.

2. Nordiska rådet uttalar sig till förmån för en betydande höjning av det belopp, som i den årliga nordiska kulturbudgeten anslås för Nordiska kulturfonden. (*Kulturutskottet*)

Nr 8.

Förslaget till revision av 1955 års nordiska trygghetskonvention bör föreläggas Nordiska rådet för yttrande. Kontakterna mellan socialpolitiska utskottet och av utskottets arbete berörda ministrar bör vidareutvecklas.

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör hålla gemensamma överläggningar med arbetsmarknadens parter. Erfarenheterna av avtalet av den 11 april 1973 rörande kanaliseringen av den finsk-svenska arbetskraften via arbetsförmedling bör delges Nordiska rådet. Rådet ställer sig positivt till att ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmarknadspolitikens område är under utarbetande. Nordiska rådet önskar överläggningar med ministerrådet om dessa frågor vid en så tidig tidpunkt som möjligt. Möjligheterna att etablera en gemensam nordisk arbetsmarknad för veterinärer bör skyndsamt bli föremål för förnyad prövning. (*Socialpolitiska utskottet*)

